

Ждан В.М., Дворник В.М., Старченко І.І., Беляєва О.М.
Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава
УКРАЇНСЬКА МЕДИЧНА СТОМАТОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ
В «ТОП-200 УКРАЇНИ»: САМОАНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗРОСТАННЯ
РЕЙТИНГОВИХ ПОКАЗНИКІВ

Викладено результати самоаналізу рейтингових показників Української медичної стоматологічної академії, відображених у незалежному національному рейтингу «ТОП-200 Україна», який щорічно укладається Центром міжнародних проектів «Євроосвіта» у партнерстві з міжнародною групою експертів IREG «Observatory on Academic Ranking and Excellence». Виявлено позитивну динаміку зростання оцінки інтегрального показника діяльності академії впродовж 2015 – 2019 рр. Проаналізовано основні фактори, які забезпечили зростання такого показника як «індекс якості науково-педагогічного потенціалу».

Ключові слова: незалежний національний рейтинг, ЗВО, оцінка інтегрального показника діяльності, оцінка якості науково-педагогічного потенціалу.

The article presents the results of self-analysis in the rating indicators of the Ukrainian Medical Stomatological Academy, reflected in the independent national rating «TOP-200 Ukraine», which is annually developed by the Center for International Projects «Euroeducation» in partnership with the international expert group IREG «Observatory on Academic Ranking and Excellence». The authors revealed a positive dynamics of growth in the estimation of the integral index of activity of the Academy over the period of 2015 - 2019.

Keywords: independent national rating, HEI, evaluation of integral indicator of activity, assessment of the quality of scientific and pedagogical potential.

Изложены результаты самоанализа рейтинговых показателей Украинской медицинской стоматологической академии, отображенных в национальном рейтинге «ТОП-200 Украина», который ежегодно составляется Центром международных проектов «Євроосвіта» в партнерстве с международной группой экспертов IREG «Observatory on Academic Ranking and Excellence». Выявлена позитивная динамика роста оценки интегрального показателя деятельности академии в течение 2015 – 2019 гг. Проанализированы факторы, обеспечившие рост такого показателя как «индекс качества научно-педагогического потенциала».

Ключевые слова: независимый национальный рейтинг, ЗВО, оценка интегрального показателя деятельности, оценка качества научно-педагогического потенциала.

Вступ. Глобалізаційні тенденції разом із багатьма позитивами водночас породжують і поглиблюють численні суспільні виклики, які постали перед сучасною Європою: починаючи від безпрецедентного демографічного дисбалансу (особливо в країнах Східної Європи), значних відмінностей у стандартах життя як різних країн, так і представників різних соціальних прошарків, неконтрольованих міграційних процесів, що призводять до відтоку кваліфікованих працівників і молоді зокрема, безробіття, закінчуючи надскладними питаннями, пов'язаними зі зростанням політичної поляризації, радикалізації та насильницького екстремізму. Одним із чинників подолання цих негативних явищ, на думку провідних

вітчизняних та європейських науковців, політиків, соціологів, державних діячів, може й повинна стати вища освіта, якій нині відводиться вирішальна роль у розв'язанні цих проблем [2; 3; 5; 18; 19]. Окремо варто наголосити, що, забезпечуючи студентів й інших осіб, які навчаються, можливостями для Lifelong Learning (LLL), якісна вища освіта покращує їхні перспективи щодо працевлаштування, кар'єрного зростання, якості життя, стимулює їх до формування активної громадянської позиції і соціального згуртування. Подібна думка червоною ниткою проходить і в іншому європейському документі – «Сприяння досконалості: стандарти медичної освіти й підготовки» («Promoting Excellence: Standards for Medical Education and Training») [18].

Цілком закономірно, що Україна як така, що і за чисельністю населення, і за територією належить до найбільших європейських країн, стратегічно не може перебувати поза цивілізаційними процесами сучасності [15]. Відтак, українська вища освіта, медична зокрема, повинна не лише якомога глибше інтегруватися в європейський освітній простір й інтеріоризувати ціннісний вимір європейської освіти, а й демонструвати свою конкурентоспроможність на європейській і світовій освітніх аренах. У цьому контексті варто погодитися з І. Артьомовим, який вважає, що на шляху до інтегрування у світовий і європейський освітній простір існує чимало стримуючих факторів і викликів, як-от: 1) можливість «вихолощення» у процесі інтеграції існуючих традицій і надбань вітчизняної вищої освіти, яку слід не руйнувати, а вдосконалювати й розвивати на основі національної концепції вищої освіти; 2) посилення імміграції висококваліфікованих фахівців і загалом «мізків», якщо не створювати їм належні умови праці й відповідної її оплати; 3) недостатність матеріально-технічного й фінансового забезпечення для реалізації положень Болонського процесу в Україні; 4) недостатня гнучкість адаптування навчальних програм із багатьох дисциплін і неготовність багатьох ЗВО формувати нові компетенції випускників з огляду на мобільність ринку праці; 5) проблема володіння науково-педагогічними працівниками (НПП) іноземними мовами [1, с. 36].

Мета роботи – провести самоаналіз динаміки зростання рейтингових показників Української медичної стоматологічної академії за період з 2015 по 2019 рр.

Основна частина. Самоаналіз і самооцінка ЗВО в умовах приєднання до загальноєвропейського освітнього простору мають позитивний вплив на імплементацію реформ як у галузі вітчизняної медичної освіти, так і в галузі реформування практичної охорони здоров'я. Під самооцінкою розуміємо всебічне дослідження, яке дає змогу отримати відомості про ефективність діяльності ЗВО, виявити динаміку покращень й окреслити пріоритетні напрями вдосконалення як діяльності ЗВО в цілому, так і окремих її видів. Неупереджений, прозорий, системний і критичний самоаналіз не лише надає об'єктивну інформацію щодо сильних і слабких сторін діяльності ЗВО, але й дає змогу оцінити відповідність цієї діяльності галузевим, національним і міжнародним стандартам, визначити додаткові ресурси (людські й матеріальні), виявити прихований потенціал. Урахування цих факторів, безперечно, надає новий імпульс розвитку ЗВО. З-поміж згаданих переваг самооцінка спрямована й на розв'язання низки інших, не менш важливих завдань, як-от: викорінення консерватизму та подолання інертності деяких НПП, запровадження належної системи стимулювання, підтримка лідерства. З огляду на це, в Українській медичній стоматологічній академії питанням самоаналізу й самооцінки приділяється незмінно пильна увага [6; 7; 8;

14; 16]. Так, академія була одним із перших вітчизняних ЗВО, які самостійно ініціювали проведення аудитів за сертифікаційними системами менеджменту якості. 11.09.19 р. був проведений черговий аудит (узагальнений звіт № 5105/2-19), який підтвердив, що надання академією освітніх послуг, пов'язаних із одержанням вищої освіти на рівні кваліфікаційних вимог до молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра, у тому числі для іноземних громадян, а також підготовка науково-педагогічних кадрів провадиться згідно з вимогами ISO 9001:2015.

З-поміж об'єктивних показників якості освітньої діяльності, що провадить академія, варто зупинитися на такому як місце академії в незалежному національному рейтингу «ТОП-200 Україна», який щорічно проводиться Центром міжнародних проектів «Євроосвіта» у партнерстві з міжнародною групою експертів IREG «Observatory on Academic Ranking and Excellence». У національному рейтингу ЗВО «ТОП 200 Україна» за 2018-2019 рр. [13] академія посіла 42 місце, тим самим піднявшись одразу на 11 пунктів (рис. 1).

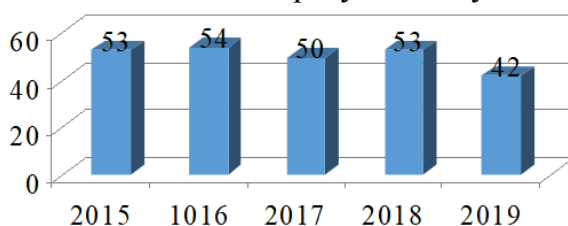

Рис. 1. Місце академії в національному рейтингу ЗВО «ТОП 200 Україна» за 2015-2019 рр.

При укладанні рейтингу 2019 р. експерти брали до уваги сучасні тенденції розвитку університетів, напрацьовані Міжнародною конференцією IREG 2019 «Академічні рейтинги: виклики і проблеми для вищої освіти», яка цього року відбулася 8-10 травня в найстарішому університеті Європи – Болонському (заснований у 1088 р.). Інтегрований індекс, відповідно до якого визначається місце ЗВО в цьому рейтингу, вираховується шляхом сумачі трьох складових: 1) індекс якості науково-педагогічного потенціалу (40%); 2) індекс якості навчання (25%); 3) індекс міжнародного визнання (20%), решта 15% – за рахунок експертних висновків фахівців у галузі вищої освіти й головних ринків праці України [4].

Проведений аналіз динаміки цих показників за п'ять років засвідчив, що в академії показник «індекс якості науково-педагогічного потенціалу» не лише демонструє незмінно позитивну динаміку, а протягом п'яти років зріс більше, ніж у 1,5 раза (рис. 2): із 7,986 у 2015 р. до 13,02 – у 2019 р.

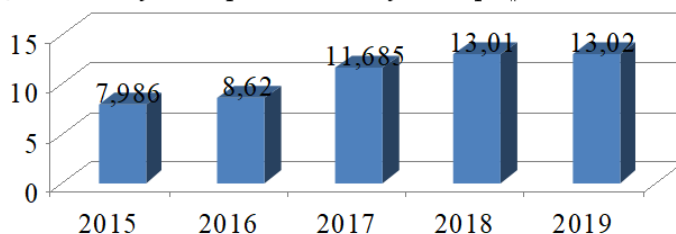

Рис. 2. Індекс якості науково-педагогічного потенціалу академії

Таке зростання індексу якості науково-педагогічного потенціалу – закономірний результат прийнятої в академії концепції вдосконалення кадрового забезпечення, в основу якої покладена стратегія розвитку, що передбачає: 1) роботу з молодими викладачами з метою формування резерву на завідувачів кафедр; 2) створення умов для забезпечення потреб у професійно-педагогічному й

особистісному розвитку НПП; 3) запровадження рейтингової оцінки як діяльності окремого викладача, так і кафедр у цілому.

Інакше кажучи, утілення цієї концепції відображає здатність і готовність НПП до виконання своїх функціональних обов'язків не лише «зараз», а й «потім»: ідеться про перспективи реалізації цього потенціалу з огляду на вік, наукову й педагогічну кваліфікацію, практичний досвід, ділову активність і результативність цієї активності, професійну мобільність, рівень мотивації [17], а також здатність до інноваційної діяльності й інноваційного мислення, використання ІКТ, готовність до LLL.

Варто зупинитися ще на двох чинниках, які забезпечили зростання аналізованого індексу: кадрове забезпечення освітнього процесу в академії (рис. 3), а також видавнича діяльність (рис. 4).

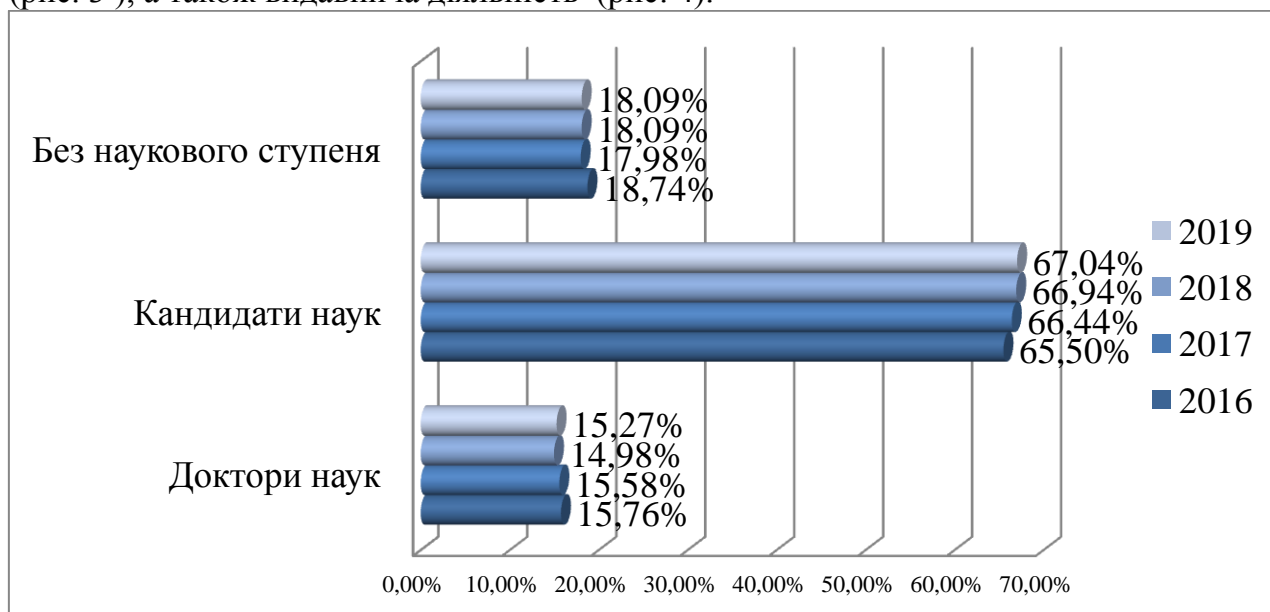

Рис. 3. Кадрове забезпечення освітнього процесу в УМСА за період з 2016 по 2019 р.

Представлені на рис. 3 дані свідчать, що натепер спостерігається не лише позитивна тенденція до стабілізації і зростання кількості НПП із науковим ступенем, а й посилення мотивації до наукової і професійно-педагогічної діяльності, підвищення кваліфікації, у тому числі шляхом написання і захисту кваліфікаційної наукової праці, а також самоосвіти, що забезпечують як професійну самореалізацію особистості та її конкурентоспроможність, так і конкурентоспроможність академії в цілому [14].

Окремо варто зупинитися на ще одному надважливому аспекті кадрового забезпечення освітнього процесу в академії – володіння іноземною мовою. Починаючи з 2017 р. в академії на постійній основі працюють курси з підготовки НПП до складання іспиту APTIS, що розроблений Британською Радою і нині визнається якісним інструментом визначення рівня володіння англійською мовою відповідно до «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти». Результатом цілеспрямованої роботи щодо збільшення кількості викладачів академії, які володіють англійською мовою і здатні забезпечити освітні потреби студентів, мовою навчання яких є англійська, стала кількість осіб, які продемонстрували рівень B2 і C1 – 143 викладача. Водночас слід зазначити, що обраний Україною європейський вектор вищої освіти потребує від НПП знання не лише англійської, а й інших європейських мов – німецької і французької зокрема, тому академія

ставить перед собою амбітні плани щодо збільшення кількості викладачів, які володіють і цими мовами.

Не менш важливим видом діяльності, якому в академії традиційно приділяється пильна увага, є видавнича діяльність. По-перше, видавнича активність слугує об'єктивним показником якості й інтенсивності роботи НПП – особливо коли йдеться про участь у роботі авторських колективів зі створення національних підручників. По-друге, створення підручників, посібників, атласів, словників, інших навчальних засобів, які відповідають новим освітнім стандартам, відображають прагнення основних суб'єктів освітнього процесу підвищити його ефективність. На рис. 4 представлена динаміка зростання цього показника.

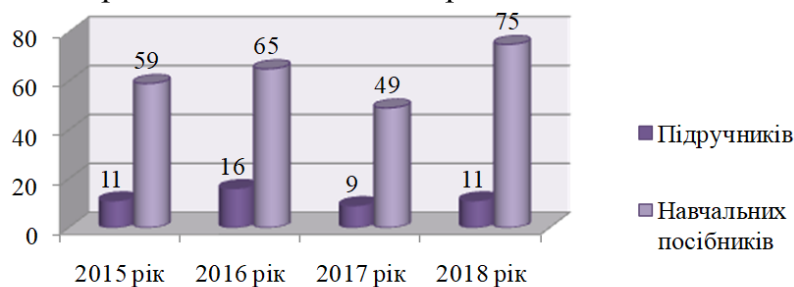

Рис. 4. Видавнича діяльність УМСА

Варто наголосити, що академія стабільно посідає лідируючі позиції на локальному рівні. На рис. 5 пропонується порівняльна вибірка інтегральних індексів ЗВО Полтави за період із 2015 по 2019 рр., зроблена із джерел, які перебувають у відкритому доступі [9; 10; 11; 12; 13].

Рис. 5. Результати академії на локальному рівні (згідно з «ТОП-200 Україна»)

Висновки. Проведений самоаналіз засвідчив, що Українська медична стоматологічна академія – це заклад вищої освіти, в якому провадження освітньої діяльності й надання освітніх послуг відповідають галузевим, державним і

міжнародним стандартам, що уможлиблює підтримання конкурентоспроможності академії на локальному, національному й міжнародному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артёмов І. В. Інтеграція вищої освіти України у світовий освітній простір: внесок Закарпатського державного університету / І. В. Артёмов // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2012. – Вип. 108 (Ч. І). – С. 29 – 37.
2. Біла книга національної освіти України / [Алексенко Т. Ф., Аніщенко В. М., Балл Г. О. та ін.] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К. : ТОВ «Інформаційні системи», 2010. – 342 с.
3. Болонський процес 2020 – Європейський простір вищої освіти у новому десятиріччі: Комюніке конференції Європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту, Льовен і Лувен-ла-Ньов, 28-29 квітня 2009 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/education/higher/bolpr/komunike_2009_ukr.doc
4. Линовицька О. Запити ринку праці: виклик для українських університетів / О. Линовицька [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.euroosvita.net/index>.
5. Матеріали конференції міністрів освіти Європейського простору вищої освіти (24-25.05.18, м. Париж) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://erasmusplus.org.ua/novyny/1791-konferentsiia-ministriv-osvity-yevropeiskoho-prostoru-vyshchoi-osvity-24-250518-m-kyiv.html>
6. Порівняльний аналіз показників якості освітньої діяльності ВДНЗУ «УМСА» за 2013 – 2017 рр. / В. М. Ждан, В. М. Дворник, В. М. Бобирьов [та ін.] // Актуальні питання контролю якості освіти у вищих навчальних закладах : матер. наук.-практ. конф. з міжнар. уч., м. Полтава, 22 бер. 2018 р. – Полтава, 2018. – С. 3 – 7.
7. Результати зовнішнього і внутрішнього моніторингу якості вищої освіти у ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія» за 2015 календарний рік / В. М. Ждан, В. М. Бобирьов, С. М. Білаш, О. М. Беляєва // Медична освіта. – 2016. – № 2. – С. 93 – 97.
8. Результати самоаналізу організаційно-правового, кадрового і навчально-методичного забезпечення процесу підготовки фахівців галузі знань 22 «Охорона здоров'я» у ВДНЗУ «УМСА» за 2017 рік / В. М. Ждан, В. М. Дворник, С. М. Білаш, О. М. Беляєва // Медична освіта. – 2018. – 2 (78). – С. 74–81.
9. Рейтинг університетів «ТОП-200 Україна» 2015 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/rating/47049/>
10. Рейтинг університетів «ТОП-200 Україна» 2016 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/rating/51454/>
11. Рейтинг університетів «ТОП-200 Україна» 2017 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/rating/55849/>
12. Рейтинг університетів «ТОП-200 Україна» 2018 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/rating/60985/>
13. Рейтинг університетів «ТОП-200 Україна» 2019 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/rating/64884/>
14. Самооцінка динаміки й сучасного стану кадрового, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення процесу підготовки фахівців галузі знань 22 “Охорона здоров'я” в Українській медичній стоматологічній академії / В.М. Ждан, В.М. Дворник, І.І. Старченко, О.М. Беляєва // Інновації у вищій медичній та фармацевтичній освіті України: матер. XVI Всеукр. науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Тернопіль, 16-17 травня 2019 р.) – Тернопіль : ТНМУ, 2019. – С. 40 – 46.
15. Суліма Є. М. Глобалістика / Є. М. Суліма, М. А. Шепелев. – К. : Вища школа, 2010. – 544 с.
16. Сучасне освітнє середовище вищого медичного навчального закладу як фактор його конкурентоспроможності / В. М. Ждан, В. М. Бобирьов, С. М. Білаш, О. М. Беляєва // Медична освіта. – 2017. – №3 (75). – С. 40–46.
17. Туманов К. М. Кадровое обеспечение в системе стратегического управления качеством образования в вузе / К. М. Туманов // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – № 6. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=15339>
18. Promoting Excellence: Standards for Medical Education and Training. – Available from : https://www.gmc-uk.org/-media/documents/Promoting_excellence_standards_for_medical_
19. WFME Global Standards for Quality Improvement in Medical Education. European Specifications. For Basic and Postgraduate Medical Education and Continuing Professional Development. – Copenhagen : University of Copenhagen, 2007. – 80 p.